

Eerste Kamer der Staten-Generaal

Minister van Buitenlandse Zaken
De heer drs. F.C.G.M. Timmermans
Postbus 20061
2500 EB Den Haag

Binnenhof 22
postbus 20017
2500 EA Den Haag

telefoon 070-312 92 00
fax 070-312 93 90

e-mail postbus@eerstekamer.nl
internet www.eerstekamer.nl

datum 17 juni 2014
betreft Rechtsstatelijkheid en EU-scorebord Justitie 2014
ons kenmerk 155329U

Geachte heer Timmermans,

De vaste commissies voor Immigratie & Asiel / JBZ-raad, Veiligheid en Justitie en Europese Zaken hebben in hun vergadering van 10 juni 2014 gesproken over de Commissiemededelingen inzake een nieuw raamwerk om de rechtsstaat in de EU te versterken¹ en inzake het EU-scorebord voor justitie van 2014², het AIV-advies inzake De Rechtsstaat³ en de gecombineerde kabinetsappreciatie hiervan. De leden van de fracties van de **PvdA**, de **SP** en **GroenLinks** hebben hierover nog opmerkingen en vragen. De leden van de fracties van het **CDA** en **D66** sluiten zich aan bij de vragen van de leden van de fractie van GroenLinks.

Algemeen

De leden van de fractie van de **PvdA** hebben met belangstelling kennis genomen van de adviezen en commentaren over de toestand van de Europese rechtsstaat. Het is om te beginnen positief om te kunnen constateren dat de dialoog gevoerd wordt over mogelijkheden om de rechtsstatelijkheid van de lidstaten en van de EU zelf te verbeteren in een tijd van vrij breed gedeelde euro-scepsis. Het EU-Scorebord voor Justitie laat goed zien dat er binnen de Europese Unie grote verschillen bestaan tussen de lidstaten waar het functioneren van het rechtssysteem betreft en de Commissiemededing doet verstandige aanbevelingen over een op geleidelijkheid, dialoog en wederzijds respect gebaseerde manier om met die verschillen om te gaan. De leden van de PvdA-fractie kunnen zich in grote lijnen vinden in de behoedzame opstelling van de regering ter zake, zeker waar deze aanbeveelt om niet te snel over te gaan op de procedure van artikel 7 VEU, waarin bij serieuze schending van de waarden van de Unie eventueel stemrecht aan de betreffende lidstaat kan worden ontnomen. Kabinet en Commissie geven de voorkeur aan een licht aanvullend mechanisme, gericht op constructieve dialoog, zonder bindende aanbevelingen of sancties, en passend bij uitgangspunten als samenhang, complementariteit en subsidiariteit. Ook dat klinkt alleszins aanvaardbaar. Dat betekent vervolgens praktische gespreken

¹ Commissiemededing inzake een nieuw raamwerk om de rechtsstaat in de EU te versterken COM(2014)158. Zie relevante documenten in Edossier E140007 op www.europapoort.nl.

² Commissiemededing inzake het EU-scorebord voor justitie van 2014, COM(2014)155. Zie relevante documenten in Edossier E140012 op www.europapoort.nl.

³ AIV-advies 'De Rechtsstaat: Waarborg voor Europese burgers en fundament van Europese samenwerking', no. 87, januari 2014.

datum 17 juni 2014

ons kenmerk 155329U

blad 2

dat veel verwacht wordt van peer review en overleg in commissies van deskundigen. Het aanvullende mechanisme moet volgens de regering licht en niet punitief zijn en dient een constructieve dialoog op basis van objectieve informatie mogelijk te maken.

De leden van de fractie van **GroenLinks** zijn verheugd over het belang dat de regering hecht aan de naleving van de rechtstatelijke normen in alle EU lidstaten. De leden onderschrijven het uitgangspunt dat een adequaat niveau van de rechtsstaat een EU aangelegenheid is, omdat rechtstatelijke defecten ook grensoverschrijdende effecten hebben. De leden zijn het ook eens met de regering dat het niet nodig is om extra, nieuwe normen of criteria hiervoor vast te stellen.

Rechtsstatelijkheidsmechanisme en rol van de Europese instellingen

De leden van de fractie van de **PvdA** vinden het opvallend dat het mechanisme en de bijbehorende dialoog alleen gezocht wordt in Europese gremia zoals de Commissie, de Raad en het Europees parlement. Vindt de regering dat dit voldoende is? Zou er ook in Nederland niet een debat moeten plaatsvinden in de politieke organen, de media en onder burgers over de kwaliteit van de Europese rechtsstaat? Of is dit in de opvatting van de regering toch vooral een juridisch-technische aangelegenheid voor experts en diplomaten?

In het licht van de rapportage uit het Scorebord leidt de voorzichtige aanpak van de regering tot enkele vragen bij de leden van de fractie van de PvdA. Voor de Europese rechtsstatelijkheid is onafhankelijke rechtspraak van groot belang. Grafiek 29 over de perceptie van rechterlijke onafhankelijkheid laat zien dat binnen een rangschikking van 148 landen enkele lidstaten hoog scoren in de zin dat het met de rechterlijke onafhankelijkheid zeer goed gesteld is (Finland is nummer 2 van de wereld, Nederland nummer 7). Er zijn ook lidstaten te vinden op de plaatsen 109 (Hongarije), 114 (Roemenië), 123 (Bulgarije) en 133 (Slowakije). Is de soft law benadering van Commissie en kabinet dan wel voldoende robuust om deze verontrustend grote verschillen aan te pakken? Zijn als het gaat om rechtelijke onafhankelijkheid niet sterker sturende middelen nodig dan alleen die van het aanvullende mechanisme? Welke zouden dit kunnen zijn?

Ook de leden van de fractie van de **SP** hebben enkele vragen ten aanzien van het kader van het mechanisme en van de rol van de Europese instellingen hierin. Zij vragen hoe de regering aankijkt tegen de uitspraak van Eurocommissaris Reding, dat de Europese Commissie naast de bewaker van de verdragen, ook de bewaker van de rechtsstaat zou moeten zijn.⁴

Komt de visie van het kabinet, dat hier sprake is van een licht mechanisme "zonder bindende aanbevelingen of sancties", overeen met de visie van de Europese Commissie? In de mededeling van de Europese Commissie staat dat het de bedoeling is om een kader voor actie te bieden die de lacune vult tussen soft power en artikel 7 VEU.⁵

In de Tweede Kamer stelt minister Timmermans dat de rol van de Europese Commissie binnen dit raamwerk verkleind kan worden.⁶ Hoe ziet de regering dit in de praktijk voor zich? Ziet de

⁴ Zie persbericht van de Europese Commissie van 11 maart 2014 'European Commission presents a framework to safeguard the rule of law in the European Union', http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-237_en.htm.

⁵ Commissiemededeling Een nieuw EU-kader voor het versterken van de rechtsstaat, COM(2014)158, p. 3.

⁶ Algemeen Overleg Tweede Kamer 'Rechtsstaat en rechtsstatelijkheid in Europa', 14 mei 2014.

datum 17 juni 2014

ons kenmerk 155329U

blad 3

regering hierbij een grotere rol voor de lidstaten en het Europees Parlement weggelegd, aldus vragen de leden van de fractie van de SP.

De leden van de fractie van **Groenlinks** hebben nog vragen over de gekozen strategie. Waar deze immers over van mening lijken te verschillen met het kabinet, is de strategie om te komen tot een betere naleving in de individuele lidstaten van de rechtsstatelijke vereisten. De regering is erg terughoudend in het willen benutten of uitbreiden van instrumenten om handhavend te kunnen optreden naar schendende lidstaten. Het voorstel van de AIV om artikel 352 VWEU te gebruiken verwerpt de regering, maar zij stelt daar geen andere mogelijkheden tegenover. Ten aanzien van secundair Unierecht is er uiteraard de mogelijkheid van inbreukprocedures, maar de regering erkent ook dat een dergelijke basis vaak ontbreekt als het gaat om tekortkomingen in de rechtsstaat. De Commissie stelt daarom een mechanisme voor bij serieuze schendingen van de waarden van de Unie, waarbij de Unie in actie zou moeten komen.

Hoewel de regering dus wel voorstander is van interventies en acties richting schendende lidstaten, is het vooral terughoudend om de Commissie extra bevoegdheden te geven om op te treden. Zij mag geen bindende aanbevelingen doen of sancties opleggen. De regering acht het de verantwoordelijkheid van de Raad om de politieke dialoog aan te gaan. Kunnen beide strategieën niet complementair zijn aan elkaar, zo vragen de leden van de fractie van GroenLinks. De lidstaten kunnen op politiek niveau druk uitoefenen, en de Commissie kan via een juridische stok achter de deur druk uitoefenen. Zou deze extra mogelijkheid van de Commissie de kans op succes voor de Raad om via politieke druk wijzigingen te bewerkstelligen, niet kunnen vergroten? Waarop baseert de regering het vertrouwen in de Raad en de lidstaten dat zij elkaar zullen bekritisieren en druk uitoefenen om het niveau van de rechtsstaat te verbeteren? De problematische wijzigingen van de Grondwet in Hongarije hadden toch bij uitstek een onderwerp moeten zijn waarop de Raad had moeten interveniëren? Deelt de regering deze mening? Kan zij uiteenzetten welke acties Nederland en andere lidstaten hebben ondernomen richting Hongarije, en hoe vaak het onderwerp op de agenda van Raad heeft gestaan?

De regering is wel voorstander van de mogelijkheid voor de Commissie om na de politieke dialoog een rechtsstaat-aanbeveling te doen, de opvolging te monitoren en mogelijk een procedure ex artikel 7 VEU te starten. Begrijpen de leden het goed dat het de regering vooral om gaat dat de lidstaten eerst proberen via politieke bemiddeling reparatie te bewerkstelligen, en bij het niet slagen daarvan, de Commissie wel de bevoegdheid zou mogen hebben om vervolgstappen te zetten? Is het de bedoeling van de regering om tijdens deze procedure de schending van de betreffende lidstaat wel ook onderwerp van de politieke dialoog te laten blijven tijdens de juridische procedure? En kan de regering wat preciezer aangeven hoe zij de rol van het Europees Parlement in beide fases ziet?

De leden van de fractie van GroenLinks vragen of er voor het starten van de politieke dialoog een meerderheidsbesluit of consensus nodig is? Kan de regering het zich voorstellen dat de Raad onderling verdeeld is over het agenderen van het rechtsstatelijk niveau in een bepaald land, en dat er om politieke redenen wordt afgezien van een dialoog? Acht de regering het voorstelbaar dat het gewicht en de machtspositie van een lidstaat medebepalend is voor de bereidheid die andere lidstaten hebben om een politieke dialoog te starten? Zo ja, hoe meent zij te voorkomen dat de Raad een selectief beleid gaat ontwikkelen? En welke mogelijkheden zou de Commissie in de ogen van de regering moeten hebben als de Raad geen politieke dialoog start? Zou het dan niet mogelijk moeten zijn voor de Commissie om toch zelfstandig stappen te zetten in de vorm van een bindende aanbeveling en eventueel een inbreukprocedure?

datum 17 juni 2014

ons kenmerk 155329U

blad 4

De staat van de rechtsstaat in Nederland

De leden van de fractie van de **SP** vragen hoe de regering in dit verband de staat van de rechtsstaat in Nederland beoordeelt. Is de minister ook op de hoogte van de kritiek op de staat van de Nederlandse rechtsstaat die door deskundigen geuit is in de Eerste Kamer, aldus vragen de leden van de fractie van de SP.⁷

EU-scorebord Justitie 2014

Over het EU-scorebord Justitie 2014 wensen de leden van de fractie van de **SP** het volgende op te merken. Deze leden zijn van mening dat het scorebord voor justitie, bedoeld op de "kwaliteit, onafhankelijkheid en doeltreffendheid" van rechtsstelsels te vergelijken, niet thuishoort in het kader van economisch bestuur waarin het nu geplaatst wordt. Deelt de regering deze visie? Deze leden vragen op welke wijze de regering gaat zorgdragen voor het losweken van het scorebord uit deze economische context.

De commissies zien graag de beantwoording van de vragen tegemoet uiterlijk vier weken na dagtekening van deze brief.

Hoogachtend,

Dr. G. ter Horst

Voorzitter van de vaste commissie voor Immigratie en Asiel / JBZ-Raad

Mr. dr. A.W. Duthler

Voorzitter van de vaste commissie voor Veiligheid en Justitie

Mr. dr. M.H.A. Strik

Voorzitter van de vaste commissie voor Europese Zaken

⁷ Verslag van een deskundigenbijeenkomst, Eerste Kamer, 2013–2014, 33 750 VI, O.